



دکتر محدثه جزایی
دبیر انجمن علوم سیاسی شعبه خراسان

(آفاق)

زنان کربلا؛ پیام‌آوران عرصه فرهنگ

همه اجتماعات انسانی، به فراخور ماهیت و موقعیتی که دارند، برای برجسته ساختن اخلاق انسانی به گذشته خود رجوع می‌کنند، و کربلا برای ما جایی است که همه آن چیزی را که برای قوام یک جامعه به آن نیاز است می‌توانیم در آن دریابیم. واقعه کربلا برای ما تنها یک رویداد تاریخی نیست، بلکه اتفاقی است که هرسال آن را به یاد می‌آوریم تا آزادی، ظلم‌ستیزی و حق‌طلبی را از خاطر نبریم و حضور زنان و مردان فداکاری را که تاپای جان برای دفاع از باورها و آمان‌هایشان ایستادند و مبارزه کردند پاس بداریم. صحنه کربلا نه تنها عرصه نقش‌آفرینی مردان خدا بلکه آوردگاهی است که در آن زنان همپای مردان و در برخی عرصه‌ها حتی جلوتر از آن‌ها حضور داشتند و الگویی فراتر از زمان و مکان تاریخی کربلا را برای همه ما به یادگار گذاشتند.

➤ زنان پیام‌آوران ماندگار کردند

زنان در جوامع اسلامی، نقش و جایگاهی نسبتاً تعریف شده دارند: حضور در خانه، تربیت و پرورش فرزندان و ایفای نقش‌های محدود اجتماعی که به مشارکت در عرصه‌های گوناگون آموزشی و خدماتی مربوط می‌شود. اما زنان حاضر در کربلا، به‌نوعی گسترش‌دهنده این نقش و جایگاه هستند. آن‌ها وظایف خود را به‌عنوان مادر، زن و خواهر در عرصه‌ای کلان‌تر به نمایش گذاشتند و از عهده ایفای آن نقش‌ها به‌خوبی برآمدند. حتی بالاتر از آن، زبان‌گویای تاریخ شدند و با سخنوری و حق‌طلبی، پیام‌آشورا را برای همیشه در تاریخ ماندگار ساختند. شاید بتوان ادعا کرد فرهنگ و عرصه‌های فرهنگی در یک جامعه، فضای مناسبی برای فعالیت زنان است زیرا آن‌ها از یک سو ارزش‌ها و باورهای فرهنگی را به فرزندانشان منتقل می‌کنند و از سوی دیگر، می‌توانند با تأیید و تداوم آن‌ها به پایایی فرهنگی و ماندگاری ارزش‌های اجتماعی یاری رسانند.

➤ زنان در تلخ‌کامی‌های اجتماعی بارنوسازی را برعهده دارند

علاوه بر این، جنس فعالیت‌های زنان، چه در عرصه‌های هنری چه غیر آن، بسیار به روحیه زنان نزدیک است و از زمان‌های بسیار دور امور مربوط به فرهنگ و هنر به زنان سپرده شده است. بخشی از حوزه فرهنگ را تقویت روحیه اجتماعی، ایستادگی در برابر دشواری‌ها و مرارت‌ها و هم‌چنین حفظ کنشگری اجتماعی در شرایط سخت به خود اختصاص می‌دهد. از این منظر، زنان در زمان تلخ‌کامی‌ها و تحولات سیاسی و اجتماعی، می‌توانند بارنوسازی‌ها و رفع ناامیدی‌ها دوران پس از جنگ و درگیری را برعهده گیرند. این نقشی است که زنان در همه جنگ‌ها در سراسر جهان، هم‌چنین در ایران به‌ویژه دوران ۸ سال جنگ تحمیلی ایران و عراق ایفا کرده‌اند و ما آن را مشاهده کرده‌ایم. اکنون که وضعیت بهداشتی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه با چالش‌های بسیار روبه‌روست، می‌توان از ظرفیت فرهنگی زنان بهره گرفت. آن‌ها را دعوت کرد به بالابردن روحیه اجتماعی و وظیفه دشوار دمیدن روح امیدواری و خوش‌بینی به آینده را به آن‌ها محول کرد. شاید این بزرگ‌ترین درسی باشد که آشورا و کربلا برای ما زنان داشته باشد.

➤ وظیفه زن مسلمان استمرار فرهنگ آشورا است

در حقیقت واقعه کربلا تنها یک روایت محزون از ایستادگی زنان، صبوری یک خواهر و استقامت یک مادر نیست، بلکه خود پیام‌آور ارزشمندی است که زنان را در عرصه فرهنگی جلو دار مردان نشان می‌دهد. ما هر سال برای رخدادی سوگواری می‌کنیم که خود حاوی پیام فرهنگی مترقی و متمدنانه‌ای است که از چشم انسان امروز پنهان مانده است. ما در واقعه کربلا جز کلام زینب و سخنان روشن‌گرانه او چیز دیگری نمی‌بینیم، سخن و کلماتی که از درون وجود صبور و مقاوم یک زن در تحمل سخت‌ترین مصیبت‌ها تراویده و راز ماندگاری کربلا را در وجودش پنهان ساخته است. آری، زینب (س) بیش از آنکه خواهی باشد سوگوار داغ عزیزان خانواده‌اش، زنی است که مسئولیت فرهنگی یک دوران را بر دوش گرفته و به بهترین صورت از عهده آن برآمده است. امروز وظیفه زن مسلمان تداوم این جلوداری فرهنگی است. زمانی که روح و روان مردان خسته از تحمل دشواری‌ها و سختی‌های چالش‌های کنونی است، این زنان هستند که می‌توانند با کلمات روح‌افزا و حضور مؤثرشان در عرصه‌های اجتماعی، خانوادگی و فرهنگی، زینب‌وار عمل کنند و به تقویت روحیه اجتماعی بپردازند.



شهر بانو

شهربانو

۲۳ شهریور ۱۴۰۰
۲۳ محرم ۱۴۴۲ شماره ۲۳۶۱

(۲)

غلامرضا بنی‌اسدی
روزنامه‌نگار

(پرتو)

بانوان، «پیش‌ران توسعه معارف حسینی» در خانواده

نقشی برجسته داشتند تا جایی که آنان را افسران و سرداران ناپیدای جنگ می‌دانستیم. این خط مبارک هم‌چنان ادامه دارد و در هر روز و هر شرایطی، باز این زنان هستند که پرچم‌داری می‌کنند. این همسران و مادران هستند که با غنی‌سازی هسته‌های غیرت و معرفت، مردان را به ایستادگی می‌رسانند. این زنان هستند که خانه خود را قرارگاه همراهی با حسین (ع) می‌کنند و فرزندان خود را به قاعده همراهی با امام زمان پرورش می‌دهند. اینکه امام خمینی (ره)، که سلام خدا بر او باد، می‌فرمود از دامن زن، مرد به معراج می‌رود، یک ماجرای زمانمند نبود بلکه در همه زمان‌ها این قاعده حاکم است. این روزهای اخیر هم شاهد این بودیم که بسیاری از زنان با درک درست شرایط و بایستگی‌های مقابله با کرونا، خانه‌های خود را حسینیه کرده‌اند و اهل خانه را به معرفت‌آموزی می‌خوانند. هر خانه یک هیئت، هر خانه یک حسینیه، نه تنها از شکوه جلسات جمعی و تجلی عمومی محرم در جامعه نمی‌کاهد که بدان ضریب هم می‌دهد. بانوان بزرگوار در تأسی به حضرت زینب (س) نقش خود را تازه‌سازی و محرم‌عرفتی را بازسازی می‌کنند. ثمرات این حرکت هم نه فقط در امروز جامعه که در گستره فزاینده تربیتی انسان‌ها اثرگذار خواهد بود. مادران و همسران، همان‌ها که دامنشان مسیر معراج است، از تهدید کرونا به فرصت با هم بودن و برای حسین بودن و بر سفره معرفتی اباعبد... نشست، می‌رسند و خانواده خود را هم به این فراز می‌رسانند. اینان خود قیمتی‌ترین ظرفیت‌های جامعه دینی‌اند که ارزش‌افزای جامعه نیز می‌شوند. به نقش‌شان ایمان بیاوریم تا باورهای حسینی ما را پشتوانه‌ای همیشگی باشند.

خانواده را اگرچه کوچک‌ترین واحد اجتماعی می‌نامند، به‌یقین اثرگذارترین آن هم هست. خانه اگرچه با ۴ دیوار محدود بسازندش هم نقطه‌ای در یک محله و در یک شهر دیده می‌شود اما همین نقطه، مرکز ثقل و کانون تحولاتی است که جامعه را و حتی تاریخ را تحت تأثیر قرار می‌دهد. برای درک این مسئله، حتی به مطالعه و بررسی هم نیاز نیست که لحظه‌ای تأمل، این تصور را به تصدیق می‌رساند که خانواده چه جایگاهی دارد، شأنیتی که در گذر زمان حتی اگر با تغییر نگاه هم همراه شود، باز اهمیت خود را تثبیت شده خواهد داشت. این نهاد خانواده است که شخصیت افراد را می‌سازد تا آنان جامعه را و جهان را بسازند. در این نوشتار، با تأکید بر این جایگاه، فقط می‌خواهیم به نقش خانه و خانواده در محرم، «نگاه لحظه‌ای» داشته باشیم و گرنه بررسی این جایگاه، نیازمند تحریر هزاران کتاب است. مادر کربلا، در کنار مردان که با خون خود جهاد را معنا کردند، زنان و مادران را داشتیم که از این خون و جهاد، به تولید پیام‌هایی پرداختند که تا همیشه زندگی به قرائت شهادت را پیش چشم مردمان گذاشتند. ماجرای اهل بیت (ع) را بسیار خوانده و شنیده‌ایم از حضرت بی‌بی‌زینب کبری (س) تا آن سه‌ساله دختری که بی‌شمشیر، فتح شام کرد. به هر خوانش و شنیدن هم جلوه‌های تازه یافته‌ایم که چراغ راه می‌شود برای ما. در همین کربلا، مادر وهب را داریم که معرفت را معنایی نوین است و همسر زهیر را که از پیش‌روان فرایند پیوستن شویب به سیدالشهداست. این الگوها در گذر زمان و در برگ‌های دیگر تاریخ هم تکرار شده‌اند و در عاشورای هشت‌ساله ما و در جهاد چهل‌وچندساله ما نیز مادران و همسران،